

WWW.DOBREDIVADLODETEM

DIVADLO ZIMA 12 PRO DĚTI

Má to vůbec nějaký smysl? - ptám se sám sebe pokaždé, když vidím dvě stě dětí nacpaných na divadlo do smrduté tělocvičny, kde není slyšet vlastního slova a ozvěna přichází ještě půl minuty po něm. Když během představení slyším paní učitelky či maminky bezostyšně se nahlas bavit o tom, co kde nakoupily. Když je vidím číst si módní magazín (pokud rovnou neodešly ještě před začátkem představení). Když vidím rodiče přicházet s „dvoukilovými“ caparty. Když je slyším ptát se, za jak dlouho si pro dítě mají přijít. Nebo když vidím mizerné divadlo pro děti.

Má smysl každého čtvrt roku dávat dohromady a pak distribuovat časopis o divadle pro děti, když ho čtou stejně jen ti, kteří to vlastně ani nepotřebují, zatímco ti, kteří by to potřebovali nejvíc, neb ani netuší, že neví, jej ani neotevřou (nemají přeci na zbytečnosti čas a nadto odjakživa všechno vědí nejlíp sami)?

Určitě má! odpovídají mi mnozí. Snad má, říkám si vždycky nakonec i já: snad právě proto, že tyhle problémy existují, a za sto let mohou udělat kapky důlek i v kameni (možná nepatrný, ale přece) a ze skály otupělosti se udrolí alespoň zrnko.

Časopis vydáváme od podzimu 1994 pod názvem ČTVRTletník DDD, od jara 2004 pak jako Divadlo pro děti - číslo, které právě držíte v ruce je dvaasedmdesáté, započítám-li dvě dvojčísla, tedy čtyřiasedmdesáté. Od samého začátku nám jde o totéž: kultivovat divadlo pro děti, podmínky, v nichž se odehrává, i ty, kdo ho dětem zprostředkují: rodiče, učitele, pořadatele a také divadelní soubory, které ho vytvářejí - a pomáhat tak při kultivaci, výchově i vzdělávání dětí a věst je k vnímání divadla. A také usnadňovat dobrému divadlu přístup k dětem, šířit ho a propagovat.

Od chvíle, kdy se u nás rozšířil internet, klademe si také otázku, zda je lepší činit tak cestou „papírovou“ či webovou. Každá má své přednosti.

Distribuce papírového časopisu přeci jen není tak neosobní jako webové stránky. A papírový časopis, marná sláva, leží na stole, připomíná se, zůstává a musím se přinejmenším zamyslet, oč jde a mám-li ho hodit do koše bez přečtení - zatímco u webových stránek se musím naopak nejdřív zamyslet, chci-li je vůbec otevírat, nebo mít předem důvod jejich existenci zjišťovat.

Na druhé straně webové stránky si může vyhledat i ten, kdo by se k papírovému vydání jinak třeba ani nedostal, či o existenci časopisu ani netuší. A přiznejme si, existence tištěné verze také závisí na přidělení grantu ministerstvem kultury, neboť sdružení Dobré divadlo dětem žádnými financemi nedisponuje.

Závěr je jednoduchý: ideální by bylo nabídnout obě formy: distribuci papírové podoby časopisu předem známým zájemcům i možnost připojit se prostřednictvím webu pro ty, o kterých ani nevíme.

Do Nového roku proto Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež zřizuje na adrese www.DobreDivadloDetem i webové stránky. Ty krom nejnovějších materiálů nabízejí i pohledy, které jsme přinesli během uplynulých dvaceti let, informace a názory trvale platné.

Jak stránky vypadají a co přinášejí? Mají následující rubriky:

ÚVAHY - rubrika obsahuje všechny dosud uveřejněné tematické úvodníky řazené do kapitol:

- O divadle a jeho tvorbě,
- O těch, co ho dělají,
- O dětech a divácích vůbec,
- O rodičích, škole a učitelích,
- O pořadatelích a hodnotách,
- O poznávání divadla, festivalech a kritikách.

DALŠÍ TEXTY - články o jiných věcech, týkajících se dětí a divadla.

RECENZE INSCENACÍ - jež byly kdy v časopise uveřejněny; jsou řazené abecedně dle souborů, ale s možností seřadit je dle:

- domovských obcí souborů,
- názvů inscenací,
- pisatelů recenze.

Možné je prokliknout se z nich na PROFILY a HRY daného souboru.

DOPORUČJEME - Seznam inscenací pro děti a mládež, doporučených odborníky, sdruženými v DDD; je řazen dle minimálního věku - s možností seřadit dle:

- konkrétního věku dítěte,
- souborů,
- domovských obcí souborů,
- názvů inscenací.

Možné je také dostat se z inscenace kliknutím na údaje, týkající se daného souboru v rubrikách:

- RECENZE této inscenace,
- RECENZE dalších inscenací téhož souboru,
- HRY téhož souboru,
- PROFIL téhož souboru (vč. spojení).

O SOUBORECH - informace o souborech má dvě části:

PROFILY - medailony významnějších souborů, s možností prokliknout na:

- inscenace daného souboru v rubrice DOPORUČJEME,
- RECENZE jeho inscenací,
- zveřejněné HRY z jeho dílny.

SPOJENÍ - adresář souborů kdykoli uvedených v Seznamu s možností prokliknout na:

- inscenace vybraného souboru v aktuálním Seznamu DOPORUČJEME,
- RECENZE jeho inscenací,
- HRY z jeho dílny, uveřejněné v časopise,
- PROFIL vybraného souboru.

TEXTY HER, jež byly v časopise uveřejněny; jsou řazené abecedně dle titulu, s možností seřadit je dle:

- souborů,
- autorů,
- titulů.

Možné je prokliknout se z vybrané hry přímo na:

- RECENZI inscenace dané hry,
- údaje o inscenaci v rubrice DOPORUČUJEME,
- PROFIL souboru, z jehož dílny hra pochází.

KDE SE HRAJE PRO DĚTI - seznam kulturních zařízení, kde se hraje pro děti a mládež, se stručnou charakteristikou; řazeno abecedně dle obcí.

AKCE - upozornění na nadcházející festivaly, přehlídky, semináře apod., týkající se divadla pro děti a mládež.

KNIHY O DIVADLE - seznam nabízených publikací DDD o divadle se stručnou charakteristikou.

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ - abecední seznam autorů příspěvků s jejich krátkou charakteristikou.

VAŠE PŘÍSPĚVKY - názory čtenářů na zhlédnuté inscenace, divadlo pro děti, umění a jiné související věci, vaše nápady a návrhy...

ČTVRTLETNÍK - jednotlivá čísla časopisu, řazená sestupně od nejnovějších k nejstarším.

Hezké vyhledávání i počtení přeje Luděk Richter

SKLIZEŇ aneb CO JSME LETOS VIDĚLI

KOPŘIVA

Nešťastné „dvojkopřiví“ pokračovalo i letos. Zatímco honosnější z obou přehlídek netradičních divadel se odehrála v KD Kopřivnice o týden později, ta, již přivedl na svět a již šestadvacátý rok pěstuje Jiří Cachnín, proběhla 13.-14. dubna v Kopřivnici a ve Štramberku a přinesla tentokrát tři inscenace české, čtyři slovenské a jedno scénické čtení ze Zlína.

Divadlo převážně pohybového druhu na ní reprezentovalo brněnské dámské Divadlo Kufr svou Dvojkou (vpravo nahofe), poněkud samoučelnou zámlinkou k předvádění „novocirkusových“ dovedností, především žonglování a akrobacie, a také Slovo mímovo Miro Kasprzyka z Liptovského Mikuláše, pokus o převedení přísloví a pořekadel do pantomimické řeči. K sebezpytné cool dramatičce má blízko jak Skleněná nádoba kopřivnické Stonožky, Údivadla, tak parafráze Hamleta v podání souboru Kontra ze Spišské Nové Vsi, ale rovněž scénické čtení Čarování Městského divadla Zlín; groteskné zabarvené jsou Dvere Prešporského divadla Bratislava. Tůlavé divadlo z téhož města zůstává u svých lehkonožných komedií, jejichž jedinou ambicí je pobavit - tentokrát inscenací Cyrano, alebo Balábíl o nose. Asi nejambicióznější (vedle Hamleta) a vlastně i nejnetradičtější inscenací přehlídky netradičního divadla byl Marčíkův Labyrint světa, jímž se zabývá i jedna z recenzí tohoto čísla.

Je škoda, že Kopřiva nedokáže v posledních letech najít důstojnější místo pro diskuse o zhlédnutých představeních, neboť ty bývaly jejím stmelujícím prvkem. Snaha nabízet konfrontace netradičních inscenací různých divadelních druhů dokonce i v přeshraničním dosahu je však i nadále ocenění hodná.

ŠRÁMKŮV PÍSEK

Celostátní přehlídka experimentujícího divadla nabídla 25.-27. května 2012 13 inscenací. Otázka experimentálnosti zůstává - neboť i ty nejzajímavější a nejuspěšnější inscenace - loutkářská pohádka O zlaté rybce Hany Voříškové (viz recenze) či Don Juan aneb Strašlivé hodování profesionálního souboru Geisslers Hofcomodianten - vlastně žádnou experimentálností nehýří a nepochybné experimenty pražského divadla Kámen (letos Ras al Chajma) jsou v rámci práce tohoto souboru vlastně už tradiční; čehož svědectvím je i to, že podstatně „experimentálnější“ inscenace téhož souboru uspěla taktéž na přehlídce „tradičního“ „činoherního“ divadla ve Volyni. A těžko se definuje i experimentálnost v takových inscenacích, jako je Kdo, když ne my? Kdy, když ne teď? Láhor/Soundsystemu; improvizace v dílčích prvcích (např. v konkrétním znění replik) žádným velkým experimentem není. Evidentní úsilí o experiment - ať už jakkoli úspěšný - lze i tentokrát nalézt u dvou či tří inscenací, nejčastěji v práci s divadelním prostorem či se stavbou inscenace. Zaměření Šrámkova Písku by si opravdu zasloužilo přesnější vymezení.

Přetrvává i otázka amatérství některých souborů, o níž jsme psali již před rokem. Zdá se ale, že význam slov a důsledky z toho vyplývající nikoho netrápí.

Diskuse většinou nebyly nezajímavé, byť je opět vedli především sami porotci. Varovně však je, že na přehlídce, která kdysi proslula jako názorové kolbiště kritických vlačků, navštěvuje diskuse v současné době tu dvacet, tu pět zájemců z řad přítomné zhruba stovky divadelníků, mnohdy sotva těch, o nichž jde řeč.

DĚTSKÁ SCÉNA

Celostátní přehlídka dětského divadla proběhla letos 9.-13. června už podruhé ve Svitavách, znovu se 17 inscenacemi - z toho 10 pocházejícími ze ZUŠ. A opět by se dalo hovořit spíš o dobrém průměru až nadprůměru než o neopakovatelných zážitcích.

Nejvíce zaujal Smolíček Pacholíček Poetického souboru Divadla Vydýcháno při ZUŠ Liberec - stylizovaná a zároveň autentická inscenace starších školních dětí, již jsme recenzovali v minulém čísle, podobně jako inscenaci Jak slunko na všechno přišlo od Překvapeného štrůdlu při ZUŠ Chlumec nad Cidlinou. Radosnou hravostí potěšili i Kluci buci kaktusáci mosteckých Paraplát a smyslem pro humor pražské Navštivte Máchův kraj.

Trend absurdit reprezentovaly tentokrát především dvě předlohy Ivana Vyskočila: Malý Alenáš plzeňského Gymnázia F. Křížíka a Krátké vyprávění o Albertu Kyškovi Zuszky z Havířova. Fantastický příběh ze života dětí Jamie přivezl LDO ZUŠ Jindřichův Hradec a Tři třebíčské pověsti Áčko při třebíčské ZŠ Týnská; vše ostatní byly pohádky, z nich jen jedna lidová. Převažovaly adaptace prozaických děl; inscenace hotových textů tu byly dvě a autorskou tvorbu přinesly jen inscenace Ivany Sobkové Navštivte Máchův kraj! a Tančírna souborů kuk! a Zpátečníci při ZUŠ Štítného v Praze 3.

Dětská scéna se vrátila k osvědčenému modelu, kdy si zhlédnuté inscenace nejprve rozeberou sami seminaristé mezi sebou a pak se svými názory vstupují do společné diskuse s porotou. Škoda jen, že ta byla vedena způsobem navozujícím dojem, že nejdříve necháme vypovídat plénium a poté mu porota (zde zvaná lektorský sbor) sdělí, jak to ve skutečnosti je. Což se u přehlídky, kde bývají (měli by být) přítomni i lidé mnohdy zkušenější, než sami porotci, jeví poněkud nemístné.

Krom semináře zaměřeného na přednes obsáhla Dětská scéna ještě 6 šestidenních seminářů, většinou věnovaných divadelní tvorbě.

MLADÁ SCÉNA

Pětidenní celostátní přehlídka studentských divadelních souborů v Ústí nad Orlicí obsáhla kromě seminářů 15 inscenací - řadu z nich velmi zdařilých. O Hotelu jaroměřského Mikrlete či Elvisovi strakonických Slepíc jsme již psali. Zaujala i autorská parafráze Faidra běží o život pražského souboru Relikty Hmyzu, jakkoli jde o nepříliš povzbudivé gesto zmaru, póza u mladých poměrně častá a oblíbená. Jak po stránce herecké tak po stránce hledání vztahu k vlastnímu regionu je inspirativní i Hledání - Suche aneb vyprávění páté karlovarského Studia Divadla Dagmar. Samozřejmě se vyskytly i inscenace naivní či jinak ne příliš vydařené - na což má ovšem mladé divadlo větší nárok než jakékoli jiné. Vlastně nejslabším článkem byl nakonec host přehlídky - konjunkturálně podbízivá Židovka brněnského Kufru, která jen přetřásá zavedená klišé zavánějící citovým vydíráním.

Porota se oproti loňsku zlepšila: byla věcnější, analytičtější, méně básnivá - a k dobru věci bylo i to, že v diskusích měli rovnocenný prostor sami mladí divadelníci, kteří opakovaně prokazují, že jsou porotě rovnocenným partnerem (pokud ji někdy přímo nepřevyšují).

LOUTKÁŘSKÁ CHRUDIM

Celostátní přehlídka amatérského loutkářství po 19. letech zrušila tradici konání v prvních šesti dnech července: začala 29. června a skončila 5. července, kdy již hráli jen hosté. V hlavním programu (omylem nazvaném soutěžním) uvedla 16 inscenací a také její úroveň byla lehce nadprůměrná. Nejlepší z inscenací (Mordyjepardyjesaprot!, Hotel, Faust...) jsme už ve čtvrtletníku recenzovali, nebo tak právě činíme. Snad tedy jen pár zobecňujících postřehů. Nelze přehlédnout (a nepochválit) mládí, které Loutkářské Chrudimi vládne - až na dva soubory se věkový průměr pohybuje kolem třiceti let; neradují se nad tím, proto, že by mladý automaticky znamenalo lepší (tímto syndromem nové doby vskutku netrpím), nýbrž proto, že je to neklamné znamení o přitažlivosti loutkového divadla i pro další generace, což zajisté vítá každý obor či druh - a nejen umění. Taktéž míra autorské přítomnosti v inscenacích je chvályhodná, neb svědčí o tvořivosti i zdravém sebevědomí tvůrců. Mírně převažují inscenace pro mládež a dospělé, ale děti stranou nezůstávají. A narostl počet inscenací, v nichž se skutečně (a dobře) hraje s loutkou - což na loutkářském festivalu není k zahoezení.

Porota působila poněkud vyšeptale a její čest překvapivě zachraňovali dva noví a nejmladší členové - čerství absolventi DAMU - a kvalitní moderátor, který dokázal vyhmátnout to podstatné, k čemu diskuse dospěla. Zklamáním v tomto směru bylo snad jen nicneříkající závěrečné slovo poroty.

JIRÁSKŮV HRONOV

Mezidruhová přehlídka složená z inscenací vyslaných celostátními přehlídkami jednotlivých divadelních druhů. 4.-11. srpna na ní bylo k vidění krom dvou zahraničních (Slovensko, Německo) a jedné německo-polsko-české inscenace, jakož i dvou profesionálních hostů, 17 českých (většinou) amatérských inscenací.

Úroveň byla letos slušná - většinou bylo oceňováno především 5 loutkářských příspěvků (Faust, Hotel, Pták Ohnivák, liška Ryška a my, O zlaté rybce a iDOLLS - poslední 2 z nejasných důvodů vzešlé ze Šrámkova Písku). Úspěšná byla na JH letos také Mladá scéna i jediný zástupce Dětské scény, a zaujali i zbylí dva vyslanci Šrámkova Písku. Naopak nejméně otázek přinesly inscenace tzv. „činoherního“ divadla. (Jeden soubor si nominovala osobně ředitelka přehlídky.) Dá se tedy říci, že divadla tak či onak netradiční „vyhrála“ na celé čáře.

Samostatným problémem jsou hronovské diskuse: žádný systematický rozbor se na Hronově nekoná. Hodinu před půlnocí začíná sezení, na němž se může za mírného moderování vyprávět každý, kdo má v tuto noční hodinu ještě sílu a chuť; nově bylo ne zcela šťastně vylepšeno vysláním odborníků, kteří jsou zde opět tak trochu v roli majitelů pravdy. Naopak druhý den se koná tzv. PC (Problémový Club) - myšlenka kdysi zajímavá, postupně však čím dál víc hrozící stát se sebeexhibicí skupinky teoretiků, kteří krouží v tak odtažitých sférách, že se spojitost s příslušnými inscenacemi mnohdy jen těžko dohledává. Již tradičně mezi nimi chybí odborníci např. na loutkové či taneční divadlo... Jistě: může jít o subjektivní názor. Ale nevelké množství divadelníků na PC a nepřítomnost těch na Hronově přítomných, které jinak teoretická reflexe zajímá, napovídá, že nepůjde o názor až tak výlučný.

Sympatické je, že Jiráskův Hronov je plný mladých lidí, kteří pracují v 16 zdejších seminářích. (Méně sympatické je, že někteří z nich raději nejdou do divadla a prodají vstupenku, aby měli na pivo.) Na rozdíl od lektorů tzv. PC jsou to lidé se zájmem o široký okruh divadelních druhů, někdy zatím nevyhranění, jindy zajímaví se o rozšíření svých znalostí i za hranice „svého“ oboru. Uvažovat dnes o návratu Jiráskova Hronova k čistě „činohernímu“ divadlu je holý nesmysl: těch, kdo by sem dnes za takovou přehlídkou jezdili, je pramálo.

PŘELET NAD LOUTKÁŘSKÝM HNÍZDEM

Festivalový rok uzavřela 22. přehlídka nejlepších loutkářských inscenací posledního roku, která se tentokrát s jedinou výjimkou konala v divadle Minora, a to od pátku 2. do neděle 4. listopadu. Je to jediná a jedinečná možnost vidět na jednom místě nejnovější tvorbu všech tří větví loutkového divadla vedle sebe a také se přitom setkat.

Letošní ročník přinesl krom semináře Loutka a terapie 11 představení: 5 amatérských souborů, 3 profesionálních nezávislých skupin a 3 statutárních kamenných divadel. A s jistou lítostí musím opět konstatovat, že amatérské Mordyjepardyjesaprot!, Faust, Neverending či pohádka O zlaté rybce nenalézají konkurenci ani v jedné ze tří kamennodivadelních inscenací a měřit se s nimi v něčem mohou snad jen inscenace nezávislých skupin Labyrint světa, Gagarin či Hospodin. Ona lítost je dána tím, že profesionální statutární divadla už léta přestávají být hnacím motorem a kritériem kvality a spokojují se s pouhou výrobou spotřebního zboží - možná úhledného, ale nic víc.

Téměř dvě třetiny představení mířila spíše k mládeži a dospělým, byť mnohé i s přesahy k dětem, a ony tři určené dětem (Budulínek, O zlaté rybce, Mordyjepardyjesaprot!) zas usilovaly zachovat si zajímavost a kvalitu, která by udržela i dospělé. Pro děti se o sobotním polední konala také dílna Vyrob si svou loutku. Zajímavé je, že zatímco loni se na Přeletu vedle sebe ocitlo sedm zpracování lidových pohádek, letos se objevily jen dvě, dvakrát šlo o vlastní původní hry, jednou o výraznou úpravu hotové loutkové hry, čtyřikrát o autorské parafráze literárních či dramatických předloh a dvakrát o zcela původní autorské inscenace.

Upozorňovat pořád dokola na možnosti, které Přelet promaňuje, je asi zbytečné, protože nikoho z organizátorů zřejmě nezajímají. Leč pro čisté svědomí alespoň dvě hlavní otázky:

Opravdu je tak těžké zřídít zlevněné permanentní vstupenky na celý program festivalu, aby se tak namísto vyzobávací nabídky jednotlivých inscenací vytvořilo jádro diváků přehlídky jako celku a tím i její duch? Opravdu se i finančně víc vyplatí mít plný sál prázdného než mít sál zaplněný, byť s mírnou slevou?

Opravdu je morální nechat amatérské soubory (které paradoxně po léta přivázejí to nejlepší, co lze mezi nejlepšími inscenacemi vidět) odehrát představení za cenu dopravy a nenabídnout jim alespoň vstupenky na jiná představení? Ani z tohoto hlediska opravdu přehlídka nestojí a „kmenové“ diváky a zaplněná místa?

Jakže jsem to končil svou loňskou zprávou o Přeletu? „Inu, komu není rady...“

Je to škoda - protože Přelet smysl má a ten letošní se navíc co do programu vydařil.

P.s.: Zlatého Erika vyhrál Budulínek.

Luděk Richter

SEDM MINIRECENZÍ

BAŽANTOVA LOUTKÁŘSKÁ DRUŽINA DIVADELNÍHO SPOLKU J. J. KOLÁR PŘI TJ SOKOL Poniklá: Faust (autor dle kočovných loutkářů a režie T. Hájek)

Pětadvacetiminutová inscenace není ani tak o usilování pověstného učence dobrat se poznání nebo si užít (jinak bychom museli klást otázky např. po míře motivací a náhlosti jeho přihlášení se k ďáblu...). Je to spíš postmodernistické pohrávání si se známými motivy jehož nejvýraznějším tématem je usilování jediného herce předvést slavnou „tragédii“ pomocí „stínohry“ promítané přes téměř zapomenutý přístroj zvaný Meotar. Ono usilování je ve své vážnosti a zároveň naivní „nešikovnosti“ až směšnodojemné.

Jen mu poněkud podráždí nohy „vyčítalovský“ vzhled transparentních loutek, které jsou jednoznačně karikaturní, tedy komické. Otázkou do budoucna pak je, jak dlouho lze udržovat či dokonce pěstovat autentickou insitnost, na níž inscenace stojí. (LR)

DIVADLO DRAK A MEZINÁRODNÍ INSTITUT FIGURÁLNÍHO DIVADLA Hradec Králové: U kanónu stál aneb Bitva u Hradce Králové (autor V. Peřina, režie T. Dvořák)

Maňásky odehrané party se pravidelně střídají s poněkud krematorně vynívajícími výstupy trojice muzikantů, kteří též inscenaci zakončují stínoherně ilustrovanou písní o kanonýru Jabůrkovi. Nicotná lineární stavba odnikud nikam je nahrazena drobnými příhodičkami, nemotivovanými zvraty a hlavně vatou legráček: Jabůrek se nechá rozstřílet, protože přistihl svou milou in flagranti v posteli s doktorem a předtím a potom tak nějak proběhne bitva.

Historické reálie slavné bitvy tvoří v téhle inscenaci opravdu pouze náznakové kulisy, jak praví program. Kdy však dojde k slibované „loutkové milostně-válečné tragikomedii“, nevím. Slavná bitva je tu spíš jen záminkou k řadě vtípků, v nichž padají vojáci obou stran jednotlivě i po desítkách (vrcholem je naturalistické vykrvácení ošetřovatelky) a zmiňovaná milostnost je příležitostí k vydovádění se v loutkářské skoropornografii, jejíž promiskuitní zvraty zřejmě žádnou motivaci nepotřebují. Poněkud cynický přístup k oběma oblastem, jakož i řada dvojsmyslů a vtípků čtvrté cenové skupiny snad potěší některé dospělé, ale nabízet je dětem od devíti let??? (LR)

DIVADLO S+H Praha: Dějiny kontra Spejbl (autoři A. Kneifel a H. Štáchová, režie: H. Štáchová)

Spejbl s Hurvínkem na nitích, ostatní postavy jako nejrůznější groteskní panáci vedení loutkoherci před sebou. Na začátku je vyslovena teze (dějiny jsou jen samé války), která je pak hodinu a tři čtvrtě ilustrována a poučně vysvětlována pro případ, že by divák sám neporozuměl (uznání si zaslouží um, s nímž se i z ruchadla bratranců Veverkových podařilo udělat nástroj polí válečných).

Kdo chce ucítit závan historie, neměl by tuhle inscenaci minout. Ne kvůli dějinám světa či našich zemí, ale kvůli pocitu, že nahlédl do dávná divadelního. Vráť se o dobrých čtyřicet let zpátky, kamsi do roku 1970, kdy inscenace vznikla. Počínaje vyčpělým humorem, přes nesnesitelně pomalý temporytmus, těžkopádnost a topornost popisné didaktičnosti až po onu playbackovou rozdělenou interpretaci (již používané mikroporty pro některé z postav spíše umocňují než oslabují) - vše tu připomíná začátek 70. let, v nichž inscenace poprvé spatřila světlo světa. To že Heleně Stáchové není její zpěvavě šumlování mnohdy rozumět, nebo otázky typu proč Žižka jezdí na jednokolce, jsou pak už jen nepodstatnými detaily.

Jinak herci předvádějí vcelku slušné řemeslo - ale k čemu to, když chybí sebemenší důvod (zdá se, že i vnitřní) něco takového hrát? (LR)

HANA VOŘÍŠKOVÁ A MATĚJ POSPÍŠIL: O zlaté rybce (autor podle pohádek bratří Grimmů a A. S. Puškina H. Voříšková, režie: H. Voříšková a M. Pospíšil)

Původní louži na lesní cestě, u níž inscenace vznikla, nahrazují na jevišti dřevěné necky naplněné vodou a tvárnou, pár stěby a kvítky doplněnou hlinou, z níž jediná herečka vytváří vyžádané dary a dotváří a přetváří i obě hlavní postavy: čím dál ustaranějšího rybáře a čím dál nenasytnější ženu. Ryba - která může vytvořit, dát a nakonec zase vzít, je hereččina ruka; tatáž ruka stvořitelka, která vládne světu necek. A k tomu úsporné kontrabasové akordy a občas hlas M. Pospíšila, stojícího opodál a jakoby „komentujícího“ dění na scéně.

Je v tom cosi tak archetypálního, jako stvoření světa, tak čistého, jako hra dětí u louže na lesní cestě. I proto bych si odpustil ony umělohmotné panáčky, jež rybářku obklopí jako znak jejího zbohatnutí; do čistoty onoho archetypu nezapadají snad i záměrně - ale svým významem mi připadají až ilustrativně doslovné, bezmála didakticky nabádavé; není na nich co poznávat, dešifrovat, číst, vše mi beze zbytku sdělí. Přivítal bych i trochu emotivnější vztah k snad až příliš „civilnímu“ vyprávění a snad i mírné hlasové rozlišení jednotlivých postav. Ale...

Drobná inscenace působí jako dobře vybroušený kamínek. (LR)

NA HOLOU Hořovice: Krev a jiné lásky Míny (autor na námět A. Stokera a režie: L. Řeřicha)

Upířská rakvičkárna se odehrává na výtvarně pěkně pojednané scéně a - samozřejmě - s maňásky. Smysl pro prostorové i dynamické rozruznění výtvarna patří trvale k přednostem souboru.

Problémy bývají v dramaturgii. Tak i tentokrát. Viděl jsem inscenaci už třikrát a dosud si s některými motivacemi a z nich vzniklými situacemi nevím rady: na začátku nevím tak docela jistě, zda je Mína Johnovou dcerou či snoubenkou, když s ním bydlí (vím, že dnes je to běžné, ale postavy svou podobou míří do poněkud starosvětské doby), proč, má-li John před svatbou, odlétá balónem do Transylvánie, proč je jeho svatba vázána na prodej domu, nakolik seznámí hraběte Drákulou s Mínou úmyslně a nakolik náhodou či jaký byl původní záměr Drákulův - koupit dům?...

Nepříliš šťastná je i realizace letícího Drákuly pomocí obří loutky - nejsilnější obraz, který se však objeví v poměrně bezvýznamné situaci uprostřed inscenace, podobně jako předtím efektní obraz balónu oblétávajícího za působivého zpěvu publikum; oproti tomu klíčové situace, včetně závěru zůstávají bez akcentu, v rovině běžných prostředků. To souvisí i s kompoziční stavbou, jež vede děj po celou dobu v rovnoměrných proporcích, ustáleném temporytmu a bez větších akcentů. Přesto je to inscenace zajímavá,

přínejmenším co do scénografie podnětná a nejedním scénograficko-akčním fórkem obdařená. (LR)

NAIVNÍ DIVADLO Liberec: Budulínek (autor: V. Peřina, režie: M. Homolová)

Pohádka o Budulínkovi těžko vydá na pětáctyřicet minut, což je penzum „celovečerní“ inscenace pro děti. Autor řeší tenhle problém parafrází příběhu „o poslouchání“, v němž dědeček s babičkou jsou zestárlí a opotřebovaní rockeři, kteří už sami příliš neslyší.

Jenže právě v tom, je jeden z problémů hry, svědčící o tématické lehkosti uchopení: „slyšet“ a „poslouchat“ jsou sice slova se stejným základem - ale se zcela odlišným významem. Budulínkovo poslouchání-neposlouchání v inscenaci vlastně není nijak důležité a pohádka tak ztrácí své jádro, základní hybný moment, který ji dává smysl a bez něž se mění jen v (pro dospělé) zábavný příběh, jehož závěr tím pádem ani nevyznívá jako řešení zápletky. Dramaturgickou záhadou je též postava papouška, která slibuje stát se bezmála klíčovou, aby se nakonec ukázala jen dekorativním vtípkem.

Co však pro mne tuhle inscenaci činí sympatickou, je nasazení, vtíp, příjemný odstup a nadhled obou herců i jejich schopnost autenticky a bez podceňování komunikovat s dětmi. (LR)

TATE IYUMNI Praha: Neverending (autoři a režie P. Richta, N. Orozovič, Z. Auská a V. Veselý)

Pod mnohoznačným názvem se skrývá zhruba deset etud dvou herců za doprovodu violoncella či houslí. Neverending je tu láska - přesněji různé podoby navazování milostných vztahů, vyjádřené kratičkým dialogem či jen jednou replikou mezi dvěma či třemi lidmi.

Pozoruhodný příklad toho, jak lze z mála udělat hodně. Kratičké, zdánlivě bezvýznamné, jakoby okrajové situace vypovídají o vztazích lidí víc, než leckterá celovečerní hra. Citlivé, ba pokorné loutkoherectví s drobnými, snad pětadvacetcentimetrovými bílými panáčky bez obličejů nás dokáže plně vtáhnout do „děje“ a dokládá, co loutka dokáže, víme-li, co jí chceme říci, a umíme-li to. Humor se projevuje nejen v dvou či třech přítomných anekdotách, ale i v epizodách vážných až dojemných. Humor tu prostě není legrací, ale způsobem vidění.

Nejde o žádnou velkolepou inscenaci, jež ohromí davy laiků či odborníků. A přesto považují Neverending za jedno z nejlepších dílek souboru, srovnatelné s jeho slavným Krvavým kolenem. (LR)

DVĚ MIDIRECENZE

HOP-HOP, ZUŠ Ostrov: Pošťácká pohádka (autor K. Čapek, režie I. Konývková)

Třináct nejmladších dětí se hned napoprvé dostalo se svou Pošťáckou pohádkou opravdu daleko. Inscenace pracující jen s několika rekvizitami (štokrdle, fungující i jako volant, pár dopisů a peleríny, proměňující se v domy či krajinu) je stylově čistá, s pomocí živé hudby (klavír, dvoje housle a bubínky) drží temporytmus a z těl malých herců vytváří nápadité obrazy jimiž je děj vyšperkován. Schopnosti a zkušenosti Ireny Konývkové se prostě nezapřou.

Chybí-li něco z jiskry, na kterou jsme u jejích inscenací zvyklí, pramení to nejspíš z nejistoty, zda má jít o hru (hravost) nebo o sdělování tvarem. Hravost, jež zřejmě

dala vzniknout oněm obrazům, však dnes nahradila snaha co nejpečlivěji je předvést, a pro předání sdělení zatím chybí schopnost naplnit vztahy a jednání z nich plynoucí emotivním účinem. Není to ani hraní, ani hra, ale spíš předvádění.

Na začátku se poměrně dlouho exponuje práce pošťáka (a to ještě v nezdůvodněně negativním světle - listonoš je nevitáným roznašečem složenek a nepříjemných zpráv) a pak i poštovních šotků, ale přesto mám problémy orientovat se v tom, kdo je pošťák a kdo šotek, kdy jde jen o jejich představení a kdy už se začíná skutečně řešit problém dopisu, na němž závisí štěstí dvou zamilovaných lidí. O to míň času pak zbude na toto řešení, jež má podobu mechanické zkratky, z níž vymizela pošťákova nutková potřeba něco tak cenného zachránit.

Inscenace je evidentně chytře vyřešena - ale něco přeci jen chybí: emotivní naplnění, které by přineslo divákovo ztotožnění s pošťákovým úsilím a závěrečnou katarzi. Místo nich dostáváme věcné informace o ději. Asi je těžké žádat to od takto malých dětí, ale mluvíme-li o optimálním tvaru, zprostředkujícím účinné sdělení, je poctivé si to říci: divadlo bez emocí může být chytré, ale ne účinné.

Takže: všechna čest pedagogické práci a těším se, že příště přinese i zážitek. (LR)

TEÁTR VÍTI MARČÍKA Hosín: Labyrint světa (autor J. A. Komenský, úprava a režie V. Marčík)

V úvodní desetiminutovce pohovoří autor a jediný herec o tom, že nebude nic říkat a pak už začíná inscenace. Na scéně je Marčíkův obvyklý ústřední objekt, tentokrát dvojkolák s velikou bednou a řadou přivázaných kufrů, zřejmě znak zamýšlené cesty. Komenského filosofická alegorie je výsostně epická, s lineární, řetízkovitou stavbou, v níž se bez vývojového směřování či gradace za sebou řadí jednotlivá povolání, postavy a prostředí, nadto s rozsáhlými meditativními party.

To inscenace nedokáže překonat - přesněji převést do elementární dramatické podoby: chybí jí stavba formální i tématická. Převažuje slovo, k němuž jsou v obraze jen příkládané ilustrace. I slibně vypadající vehikl s bednou a kufry se ukáže jen rozkládačkou, která nemá vnitřní vývoj a není v ní skryta pointa, ale jen mnoho jednotlivých „obrázků“, jež se v příslušné chvíli jedinkrát použijí a odloží.

To, co dokáže upoutat naši pozornost a vytvořit jakési dramatické vztahy a vazby vůči publiku, je herecké nasazení a výkon Víti Marčíka. Ten - vedle role vypravěče a zpěváka - hraje všechny postavy, přesněji jejich kratičké vstupy: především Poutníka, Mámení a Všudybuda. A je třeba pochválit, jak se jeho herectví prohloubilo. Už ani zdaleka nejde jen o jeho obligátní a oblíbené vtírání se divákovi pod kůži, založené na směsi roztomilé drzosti a omlouvavé pokornosti. V řadě případů jde o plnokrevný přesvědčivý herecký výkon, schopný charakterizace postav i naplnění situací - to vše v podobě osobnostního herectví, v němž herec zůstává stále přítomným prostředníkem a ručitelem za smysl sdělení.

Přesto pro mne mnohost opulentní výpravy, postav, představovaných jediným hercem, i divadelních postupů nakonec vytváří nepřehledný kaleidoskop, v němž se často ztrácím.

Jak představení začalo, tak i končí: desetiminutovým Marčíkovým povídáním na téma, že nechce už nic povídat, takže jen převypráví svůj pohled na to, co a proč zrovna zahrál, a pak ještě i vlastní bajku o podobách lásky, doplněnou výzvou k té pravě...

Čtím Víťovo přesvědčení a víru - jen musím konstatovat, že kázání hotových pravd může přesvědčit jen přesvědčené - což jistě není jeho cílem. Ty ostatní přesvědčij jen jejich vlastní poznání z nabídnutého podobenství. (LR)

A DVĚ MAXIRECENZE NA KONEC

DIVADLO ŠPORTNIKI a LG Maribor: Gagarin! (autor podle J. Nagibina Športniki, režie: J. Vašiček a soubor)

Tvůrčí tým kolem Jakuba Vašička, Tomáše Jarkovského, Kamila Bělohlávka, Terezy Venclové a spol. je sympatický snahou usilovat namísto o pouhé „líbení se“ o témata aktuální, současná, taková, v nichž jsou nějak osobně zaangażováni, na něž mají nějaký názor - byť ne vždy dotáhnou svůj záměr k úplné přesvědčivosti a někdy potřeba obrazoborecké demytizace přechuhuje až samoúčelně (zvlášť tam, kde mýtus nijak zvlášť myticky vnímán není).

Gagarin začne zprudka: jakási bojůvka komunistické mládeže inspirována brožurou Jurije Nagibina Úsměv a hvězdy vytváří barvitý betlém, v němž místo Jezulátka zaujímá právě narozený Jura Gagarin, kolem něž stojí místo tří králů a daráků kozáci s puškami, Aurora, tanky a na křídlech oltářiku vše střeží Marx a Lenin. Následuje pásmo historických událostí 30. let (v němž se z hlediska Gagarinovy sovětské reality poněkud nepochopitelně objevuje i pohřeb TGM...), válečné dětství, v němž Gagarina i ostatní ukryté vesničky zachráná před zastřelením Jurův pověstný úsměv, dospívání včetně toho milostného, až po výcvik, let do vesmíru, pompézní oslavy a nakonec smrt.

V barvitě scénografii sledujeme gejzír nápadů, fóru, špilců, z nichž u některých inscenátorů zřejmě neodolali touze předvést, co všechno mohou, umí, či co je napadá (např. nad diváky prolétávající dálkově ovládaný vtulník, v němž se Gagarin „zabil“-sic!, podobně jako známka k 40. výročí pionýrské organizace chronologicky nepřilíží zapadající mezi volby 1946 a proces s Miladou Horákovou z roku 1950).

Jenže občas se zazzá, že se inscenátoři nechtějí jen Gagarinovi vysmát. Ostatně, není zas tak moc proč - kolotoč nabubřelých nepravd kolem něj přece roztočili straničtí ideologové, a on sám byl spíše jeho politováníhodnou obětí... A tady začíná dramaturgicko-režijní plán selhávat: je předmětem parodie ideologicky směšná knížka o Gagarinovi, nebo on sám? Inscenátorům se nedaří řídit proměny divákových nálad mezi smíchem a mražením v zádech, nedaří se jim nastolit a vyvažovat vnitřně rozporný žánr. Již zmiňovaný úvodní obraz betléma jednoznačně vymezí až sarkastickou frašku, kterou pak stvrzuje řada podobných obrazů (třeba smrt TGM pojatá coby pohřeb Sněhurky) - a tam, kde cítíme jakousi snahu o kontrastní polohu, při níž bychom měli zvážnět, je už pozdě a jediné, co vzniká je nejistota, jak tedy věc vnímat. Z toho vyplyne i otázka u díla takto angažovaného dosti stěžejní: co se tedy vlastně chce inscenací říci, o čem to vlastně hrají?

Jakoby nedořečenost a neurčenost smyslu inscenace cítili i autoři - a tak vše skončí uzavřením formálního rámce: buňka komunistického svazu mladých nás ujistí, že šlo (jen) o agitku k volbám.

Dramaturgické nedotažení, či nedostání nastolenému tématu, je asi hlavní rezervou řady dosavadních inscenací jinak velmi nadějněho týmu. U Neklana.cz to byl nemotivovaný tématický kotrmelec v samém závěru, kdy se má Neklan skolený projímadlem z ničeho nic stát typem českého zbabělce, který umí vlastenectví vyřvávat jen na hokeji, u Back to Bullerbyn stejně nezdůvodněný a nelogický dovětek, v němž se dva vyštvaní členové mýrnyx týrnyx vracejí do zkomerčnělé kapely, aby si s ní mohli zazpívat ve finále... Jakoby vždy nakonec dramaturgickou bezradnost nahradil režijní efekt. Jakoby nápady vítězily nad sdělením. A jakobychom pod jejich množstvím měli na smysl věci zapomenout.

Jsem si jist, že to záměrem tvůrců není - právě proto považuji za dobré na to upozornit. (LR)

STUDIO DIVADLA DAGMAR Karlovy Vary: Hledání-Suche aneb Vyprávění páté
(autor Z. Šmíd, H. Franková, režie H. Franková)

Dobré, úkolům přiměřené herectví souborů Hanky Frankové vychází vždy z vnitřního přesvědčení a jisté míry autorské účasti na podobě inscenace. A díky němu divák jde s inscenací i tehdy, kdy její celek není úplně dokonalý.

Tentokrát si soubor vybral šest pověstí z Karlovarska a vytvořil tak volně pokračování předchozích inscenací divadla Dagmar. Hraje se v prostoru ringu, obklopeného ze čtyř stran diváky, v jehož středu je velký stůl a deset židlí - je arciž otázka, nakolik je tento hlavní jevištní objekt reálným i metaforickým středobodem dění: v některých případech opravdu zůstává stolem-středobodem vesnického života, v jiných se mění ve vor či zůstává bez jakéhokoli přiřčeného významu.

Inscenace má kompozici pásma, které je uvedeno dvojím úvodem. Nejprve přicházejí všichni herci do středu ringového prostoru a ze svých civilních obleků se převlékají do kostýmů postav. V druhém úvodu pak muž sedící u stolu čte z jakési kroniky o tom, že dědeček byl Němec, babička Češka, obě národnosti spolu žili a brali se s přirozeností věcí tomu vlastní. Tím je ovšem nastoleno silné téma, které se ale dál už nijak neprojeví a neřeší. Samy pověsti nejsou nijakou „německostí“ či „českosť“ nadány a ani u jejich postav nehraje národnost žádnou roli. Závěr s duchy a skřítky odcházejícími navždy z kraje může při troše snahy u někoho evokovat odchod Němců z pohraničí - ale tomu se vzpírá dějový fakt pravící, že odcházejí kvůli zvědavosti lidí, o níž pojednává i závěrečná pověst; a setkají-li se v jejím závěru po sto letech (zřejmě) Němka a (snad) Čech a představí se jako Marie a Josef, dostáváme se už do úplně jiného okruhu významů biblických.

Pověst je pro divadlo těžko přístupný žánr. Mnohá pověst je totiž pouhopouhým konstatováním určité skutečnosti či příhody, aniž je nějak výrazněji strukturována po tématu. Na to naráží i karlovarská inscenace. Své vlastní silné téma má pověst O lakotné paní a O dvou bratřích, zatímco ostatní se blíží spíše zmíněnému konstatování „tam a tam se stalo to a to“ a nedobírá se k významovému přesahu.

Záhadou mi zůstává užití loutek v pověsti O loupežnících - a to jak co do filosofie jejich použití, tak co do způsobu „hry“ s nimi, které se omezuje na poťukávání a mávání s drobnými panáčky, za nimiž upoutávají pozornost mimicky výrazní herci.

To jsou dílčí problémy. Ale dobrý pocit z poctivé, nepodbíživé práce, neokázalého a přitom naplněného herectví i magického vyzařování celé inscenace je rozhodně převažuje. (LR)